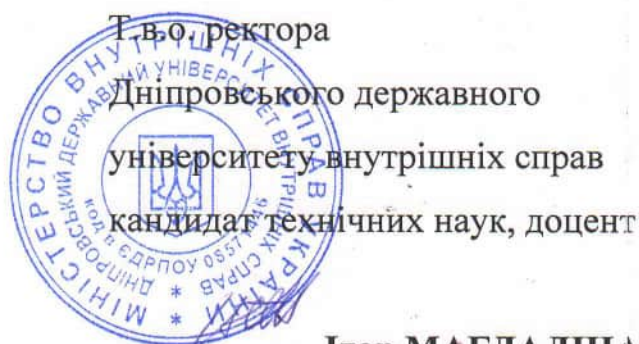

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ігор МАГДАЛІНА

15.05 2026 р.

ВИСНОВОК

щодо публічної презентації наукових результатів дисертації
Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-
правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»,
затвердженої Вченою радою Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ 30 листопада 2022 року (протокол № 3)

ВИТЯГ

з протоколу спільного засідання кафедри адміністративного права і
процесу та кафедри адміністративно-правових дисциплін
та публічного управління
від 15 травня 2026 року

Головуючий – доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О.
Секретар – кандидат педагогічних наук, доцент Валеев Р.Г.

Присутні:

доктор юридичних наук, професор Миронюк Р.В., доктор юридичних
наук, професор Логвиненко Б.О., доктор юридичних наук, професор Опацький
Р.М., доктор юридичних наук, доцент Сидорова Е.О., кандидат юридичних
наук, доцент Молчанов Р.Ю., кандидат юридичних наук, доцент Дрок І.С.,
кандидат юридичних наук Дзюба І.В., кандидат юридичних наук, доцент
Карпенко Р.В., доктор філософії в галузь права, доцент Пісоцька К.О., кандидат
педагогічних наук, доцент Валеев Р.Г.

З присутніх – 4 доктора юридичних наук та 5 кандидати юридичних наук
(докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації,
1 кандидат педагогічних наук.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження Письменного Олександра

Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» щодо його рекомендації для попереднього розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Доповідь здобувача ступеня доктора філософії Письменного Олександра Олександровича по дисертації «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

У своїй доповіді він визначив мету, задачі, предмет, об'єкт і методи дослідження, розкрив структуру дисертаційної роботи та її основні положення, охарактеризував наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, а також обґрунтував актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Здобувач зазначив, що актуальність тематики зумовлена активними процесами цифрової трансформації публічного управління, розвитком електронного урядування, упровадженням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сферу надання правових послуг та необхідністю забезпечення ефективного функціонування нотаріату в умовах цифрового середовища. Наголошено, що нотаріальна діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні правової визначеності цивільного обороту, захисті прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а тому цифровізація нотаріальної діяльності потребує належного адміністративно-правового регулювання, удосконалення механізмів контролю, юридичної відповідальності та захисту інформації.

На виконання задач дослідження в межах дисертації було визначено стан наукової розробленості проблем адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності; досліджено теоретико-правові засади формування цифрового нотаріату в Україні; проаналізовано сучасні методологічні підходи до вивчення цифровізації нотаріальної діяльності; розкрито зміст та особливості правового регулювання цифрового нотаріату; визначено етапи розвитку нормативного забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності в Україні; з'ясовано особливості адміністративно-правового статусу органів нотаріату та нотаріуса в умовах цифрової трансформації; досліджено специфіку юридичної відповідальності нотаріуса у сфері використання електронних інформаційних систем та державних реєстрів; проаналізовано механізми адміністративного контролю і нагляду у сфері цифровізації нотаріальної діяльності; встановлено правові ризики, пов'язані із забезпеченням конфіденційності нотаріальної інформації, захистом електронних даних та функціонуванням електронних реєстрів; досліджено зарубіжний досвід правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності та запропоновано шляхи імплементації окремих його елементів у вітчизняне законодавство.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні. У роботі сформовано цілісне бачення цифрового нотаріату як окремого напрямку трансформації нотаріальної діяльності, запропоновано авторську періодизацію розвитку нормативного забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності, обґрунтовано необхідність нормативного закріплення поняття «цифрова нотаріальна дія», а також визначено напрями вдосконалення адміністративного законодавства у сфері функціонування цифрового нотаріату, здійснення контролю, забезпечення інформаційної безпеки та юридичної відповідальності нотаріуса в умовах цифрової трансформації.

В результаті дослідження запропоновано низку нових наукових положень і висновків, що виносяться на захист, на окремих із яких варто зупинити увагу.

У роботі обґрунтовано доцільність розгляду цифрового нотаріату не лише як сукупності електронних сервісів та цифрових інструментів, а як окремого напрямку трансформації нотаріальної діяльності, що змінює організаційні, процедурні та адміністративно-правові засади функціонування нотаріату в Україні.

Запропоновано авторську періодизацію розвитку нормативного забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, відповідно до якої виокремлено підготовчий етап, експериментальний етап, етап нормативного впровадження та етап адаптації в умовах воєнного стану.

Обґрунтовано необхідність внесення системних змін до Закону України «Про нотаріат» шляхом нормативного закріплення поняття «цифрова нотаріальна дія» як різновиду нотаріальної дії, що здійснюється з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, а також визначення порядку використання електронної ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису, електронних реєстрів та електронних архівів у нотаріальному процесі.

Визначено, що цифровізація нотаріальної діяльності суттєво трансформує адміністративно-правовий статус нотаріуса, який у цифровому середовищі виступає не лише суб'єктом професійної правничої діяльності, а й учасником процесів адміністрування державних інформаційних систем та електронних реєстрів.

Запропоновано вдосконалити механізми адміністративного контролю та нагляду у сфері цифровізації нотаріальної діяльності шляхом нормативного визначення процедур моніторингу реєстраційних дій, контролю доступу до державних електронних реєстрів, застосування заходів інформаційної безпеки та забезпечення додаткових гарантій захисту нотаріальної таємниці.

Окрему увагу приділено питанням юридичної відповідальності нотаріуса в умовах цифровізації. У роботі обґрунтовано необхідність удосконалення адміністративного та дисциплінарного законодавства у частині визначення спеціальних підстав відповідальності за порушення у сфері використання електронних нотаріальних систем, забезпечення захисту електронних даних та функціонування державних реєстрів.

Частина наукових положень, запропонованих раніше, була удосконалена та набула подальшого розвитку в межах здійсненого дослідження і систематизована у висновках до роботи.

У результаті дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, забезпечення правової визначеності цифрових нотаріальних процедур, підвищення ефективності функціонування цифрового нотаріату та належного захисту прав учасників нотаріальних правовідносин.

Емпіричну основу дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, зокрема судові рішення національних судів, аналітичні дані Міністерства юстиції України.

Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, три з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна, у співавторстві з Y. Zaporozhchenko, V. Kononets, A. Kumeiko, R. Lemekha, опублікована у зарубіжному фаховому виданні, включеному до наукометричної бази Scopus, а також у чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Після доповіді Письменного О.О. відбулася дискусія, під час якої здобувач відповів на запитання присутніх щодо структури роботи, методологічної та теоретичної основи дослідження, ступеня наукової новизни, практичного значення отриманих результатів та висновків, сформульованих за результатами виконаного дисертаційного дослідження, а саме:

Запитання Дзюба І.В.: Попри те, що в результаті дослідження Вами виокремлено положення, які досліджувались уперше, проблематика адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності вже була предметом наукових досліджень. У зв'язку з цим просимо визначити науковий доробок із даної тематики, який було Вами досліджено, та виокремити наукові праці, що були покладені в основу проведеного наукового аналізу?

Відповідь: Дякую за запитання. Дослідження проблематики адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності здійснювалося з урахуванням наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених у сфері адміністративного, інформаційного та цивільного права, а також праць, присвячених функціонуванню нотаріату та електронного урядування. У роботі було проаналізовано наукові підходи до розуміння цифровізації публічного управління, електронних довірчих послуг, електронного документообігу, функціонування державних електронних реєстрів та цифрової трансформації правових інститутів. Окрему увагу приділено науковим дослідженням, присвяченим реформуванню нотаріальної діяльності та впровадженню цифрових технологій у сферу надання правових послуг. Саме ці праці стали теоретичною основою проведеного дисертаційного дослідження.

Запитання Карпенко Р.В.: У роботі Ви досліджуєте зарубіжний досвід правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності. Які найбільш

ефективні зарубіжні практики запропоновано для впровадження у вітчизняну систему нотаріату?

Відповідь: Дякую за запитання. У результаті дослідження визнано доцільним упровадження окремих елементів зарубіжного досвіду функціонування цифрового нотаріату, зокрема: 1) використання дистанційних форм учинення нотаріальних дій із застосуванням засобів відеозв'язку та електронної ідентифікації особи; 2) запровадження автоматизованих механізмів перевірки інформації через інтегровані державні електронні реєстри; 3) удосконалення процедур електронної ідентифікації та використання кваліфікованого електронного підпису; 4) нормативне закріплення механізмів відеофіксації нотаріальних процедур; 5) створення єдиної захищеної системи електронного нотаріального архіву; 6) посилення механізмів адміністративного контролю за доступом до державних реєстрів та використанням цифрових нотаріальних систем. Зазначені практики пропонується впроваджувати з урахуванням особливостей національної правової системи та рівня розвитку цифрової інфраструктури України.

Запитання Опацький Р.М.: Яким чином були використані матеріали емпіричного дослідження, на які Ви посилаєтесь у своїй роботі?

Відповідь: Дякую за запитання. Емпіричну базу дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, зокрема судові рішення національних судів, аналітичні дані Міністерства юстиції України. Матеріали емпіричного дослідження були використані під час аналізу сучасного стану цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, визначення проблем адміністративно-правового регулювання цифрового нотаріату, дослідження механізмів контролю та відповідальності у сфері використання електронних інформаційних систем, а також при формуванні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Запитання Дрок І.С.: У чому, на Вашу думку, полягають основні недоліки правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні?

Відповідь: Дякую за запитання. У результаті дослідження встановлено, що основними недоліками правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності є фрагментарність нормативно-правового забезпечення, відсутність єдиного комплексного адміністративно-правового акта у сфері цифрового нотаріату, недостатня визначеність правового статусу нотаріуса як учасника процесів адміністрування державних інформаційних систем, а також недостатнє нормативне врегулювання процедур електронної ідентифікації, використання електронних реєстрів та захисту цифрових даних. Крім того, чинне законодавство не повною мірою визначає механізми адміністративного контролю, порядок застосування заходів відповідальності за порушення у сфері цифрової нотаріальної діяльності та гарантії захисту нотаріальної таємниці в умовах використання електронних інформаційних систем.

Запитання Молчанов Р.Ю.: У якості одного з елементів наукової новизни Ви зазначаєте, що цифровізація суттєво змінює адміністративно-правовий статус нотаріуса. Чи можете уточнити це положення?

Відповідь: Дякую за запитання. У результаті дослідження доведено, що цифровізація нотаріальної діяльності суттєво трансформує традиційну модель функціонування нотаріату та адміністративно-правовий статус нотаріуса. У цифровому середовищі нотаріус виступає не лише суб'єктом професійної правничої діяльності, а й учасником процесів адміністрування державних електронних реєстрів та інформаційних систем. Це зумовлює розширення його повноважень у сфері використання електронних реєстрів, електронної ідентифікації осіб, застосування кваліфікованого електронного підпису, забезпечення захисту електронних даних та інформаційної безпеки. Водночас такі зміни потребують належного нормативного закріплення механізмів контролю, визначення спеціальних підстав юридичної відповідальності та забезпечення додаткових гарантій професійної незалежності нотаріуса в умовах цифрової трансформації.

Після відповідей на запитання було надано слово для оприлюднення висновку по дисертації науковому керівнику – Миронюку Роману Вікторовичу, доктору юридичних наук, професору, професора кафедри адміністративного права і процесу, який підкреслив, що здобувач обрав складну, актуальну та водночас перспективну тему наукового дослідження, яка має важливе теоретичне і практичне значення в умовах сучасної цифрової трансформації держави та правової системи України.

Ним було зазначено, що мета і задачі дисертаційного дослідження сформульовані коректно, а структура роботи є логічною, послідовною та повною мірою відповідає меті, задачам, предмету й об'єкту дослідження.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Письменного О.О. забезпечується використанням комплексу загальнонаукових та спеціально-юридичних методів пізнання, зокрема діалектичного, формально-юридичного, історико-правового, порівняльно-правового, системно-структурного, функціонального, логіко-семантичного та інших методів наукового дослідження.

Емпіричну основу дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, зокрема судові рішення національних судів, аналітичні дані Міністерства юстиції України.

У результаті проведеного дослідження наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової задачі, що полягає у визначенні основних напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, здійсненого на основі аналізу сучасного нормативно-правового забезпечення, практики функціонування електронних нотаріальних систем та зарубіжного досвіду цифрової трансформації нотаріату, внаслідок чого запропоновано низку нових наукових положень і висновків, що виносяться на захист.

Результатам дисертаційного дослідження Письменного О.О. притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому окремі положення сформульовані вперше, а низка вже відомих положень дістала подальший розвиток та удосконалення.

Оцінюючи формальні якості дисертації, можна стверджувати, що вона виконана з дотриманням вимог наукового стилю, авторські позиції викладені чітко, логічно та належним чином аргументовані. Результати дослідження достатньо повно висвітлені у наукових публікаціях та апробовані на науково-практичних конференціях і наукових заходах.

Логічно поєднаним та цілісним є зміст роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які включають в себе вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У межах першого розділу досліджено теоретико-правові засади цифровізації нотаріальної діяльності, стан наукової розробленості проблематики цифрового нотаріату, а також етапи розвитку нормативного забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності в Україні. Другий розділ присвячено аналізу адміністративно-правового статусу органів нотаріату та нотаріуса в умовах цифрової трансформації, дослідженню механізмів функціонування електронних реєстрів, цифрової ідентифікації та електронного документообігу у сфері нотаріальної діяльності. У межах третього розділу проаналізовано проблеми юридичної відповідальності, адміністративного контролю та нагляду у сфері цифрового нотаріату, а також зарубіжний досвід правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності та можливості його імплементації в Україні.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів полягають у тому, що проведене дослідження є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні.

На особливу увагу заслуговують положення, висновки, рекомендації та пропозиції, викладені у дисертації, які найбільш повно демонструють її наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

У роботі вперше обґрунтовано доцільність нормативного закріплення поняття «цифрова нотаріальна дія» як різновиду нотаріальної дії, що здійснюється із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. Запропоновано визначити на законодавчому рівні порядок використання електронної ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису, електронних реєстрів та електронних архівів у нотаріальному процесі.

Визначено, що цифровізація нотаріальної діяльності призводить до трансформації адміністративно-правового статусу нотаріуса, який у цифровому середовищі виступає не лише суб'єктом професійної правничої діяльності, а й учасником процесів адміністрування державних інформаційних систем та електронних реєстрів.

У роботі також удосконалено наукові підходи до визначення механізмів адміністративного контролю та юридичної відповідальності у сфері цифрового нотаріату, зокрема в частині забезпечення інформаційної безпеки, захисту нотаріальної таємниці та функціонування електронних інформаційних систем.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації положення та висновки можуть бути використані у правотворчій діяльності під час удосконалення законодавства у сфері

цифровізації нотаріальної діяльності, у практичній діяльності органів нотаріату, а також у науково-дослідній та освітній діяльності.

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено у наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних наук, а також у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Крім того, слід відзначити наполегливу та системну працю здобувача під час підготовки дисертаційного дослідження, високий рівень його теоретичної підготовки, належне володіння юридичною термінологією, уміння працювати з нормативними джерелами, науковою літературою та судовою практикою, а також прагнення спрямувати результати наукового дослідження на вдосконалення адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні.

Миронюк Р.В. зазначив, що дисертаційне дослідження Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, яка містить нові науково обґрунтовані результати у галузі адміністративного права, що в сукупності сприяють вирішенню важливої наукової задачі та мають істотне значення для розвитку юридичної науки і практики. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а отже може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього слово було надано **рецензентам** наукової праці:

Кандидат юридичних наук Дзюба І.В. відзначила, що актуальність тематики дослідження Письменного Олександра Олександровича зумовлена активними процесами цифрової трансформації державного управління, упровадженням електронного урядування та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у сферу надання правових послуг. Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в умовах реформування правової системи України та необхідності забезпечення ефективного функціонування нотаріату в умовах цифрового середовища. Упровадження електронних реєстрів, цифрової ідентифікації, електронного документообігу та кваліфікованого електронного підпису суттєво вплинуло на механізм здійснення нотаріальної діяльності, що зумовлює необхідність комплексного адміністративно-правового дослідження відповідних процесів. Саме тому визначення теоретико-правових засад цифровізації нотаріальної діяльності, аналіз сучасного стану адміністративно-правового регулювання цифрового нотаріату, дослідження механізмів адміністративного контролю, юридичної відповідальності та захисту інформації у сфері цифрового нотаріату складають предмет дослідження в межах наукової роботи Письменного О.О.

Мета і задачі дисертаційного дослідження сформульовані коректно, а цілісність дослідження забезпечується належним структуруванням матеріалу дисертації, яке є логічним та таким, що відповідає меті й задачам дослідження.

Належний рівень достовірності та обґрунтованості результатів дисертаційного дослідження Письменного О.О. забезпечується використанням комплексу загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, зокрема діалектичного, формально-юридичного, історико-правового, порівняльно-правового, системно-структурного, функціонального, логіко-семантичного та інших методів наукового пізнання.

Емпіричну основу дослідження становлять матеріали правозастосовної практики, зокрема судові рішення національних судів, аналітичні дані Міністерства юстиції України.

У результаті проведеного дослідження наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової задачі, що полягає у визначенні основних напрямів удосконалення адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, здійсненого на основі аналізу сучасного нормативно-правового забезпечення, практики функціонування цифрового нотаріату та зарубіжного досвіду цифрової трансформації нотаріальної діяльності, внаслідок чого запропоновано низку нових наукових положень і висновків, що виносяться на захист.

Результатам дисертаційного дослідження Письменного О.О. притаманний належний рівень наукової новизни, при цьому окремі положення сформульовані вперше, а низка вже відомих положень отримала подальший розвиток та удосконалення.

Оцінюючи рівень підготовки дисертації, можна стверджувати, що вона виконана з дотриманням вимог наукового стилю, авторські позиції викладені чітко, послідовно та належним чином аргументовані. Результати дисертаційного дослідження достатньо повно висвітлені у наукових статтях та апробовані на науково-практичних конференціях та інших наукових заходах.

Наукова новизна і практична цінність одержаних результатів полягають у тому, що проведене дослідження є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних досліджень адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертації положення та висновки мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування. Вони можуть бути використані у правотворчій діяльності під час удосконалення законодавства у сфері цифровізації нотаріальної діяльності, у практичній діяльності органів нотаріату, а також у подальших наукових дослідженнях проблем цифрової трансформації нотаріату та адміністративно-правового забезпечення функціонування електронних нотаріальних систем.

Повнота висвітлення результатів дослідження зумовлена тим, що основні положення та результати дисертації викладено у наукових статтях, опублікованих у фахових виданнях з юридичних наук, а також у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

В той же час окремі положення дисертації носять дискусійний характер, містять певні теоретичні неточності, зокрема:

1. У підрозділі 1.3 автор формує власне бачення поняття «цифровий нотаріат» та фактично пропонує розглядати його як відносно самостійний адміністративно-правовий інститут. Разом із тим у роботі не завжди чітко окреслено співвідношення цього інституту з інститутом електронного врядування та з правовим регулюванням електронних довірчих послуг. Потребує додаткового обґрунтування питання, чи йдеться про якісно новий правовий інститут, чи про модернізацію традиційної моделі нотаріату шляхом впровадження цифрових інструментів.

2. Заслуговує на підтримку аналіз адміністративно-правового статусу органів нотаріату у сфері цифровізації (підрозділ 2.1). Водночас автор зосереджується переважно на повноваженнях та функціях відповідних суб'єктів, тоді як менш розкритими залишаються питання розмежування компетенції між органами державної влади та професійним самоврядуванням нотаріусів у сфері адміністрування цифрових сервісів. У цьому аспекті доцільним було б глибше проаналізувати можливі ризики надмірної централізації або, навпаки, фрагментації повноважень.

3. У підрозділі 3.1 автор аналізує зарубіжний досвід правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності та робить висновки щодо доцільності імплементації окремих елементів іноземних моделей в Україні. Разом із тим порівняльно-правовий аналіз міг би бути доповнений глибшою оцінкою інституційних, економічних та технологічних передумов функціонування відповідних моделей у зарубіжних державах. Без урахування цих чинників існує ризик формального запозичення норм без належної адаптації до національного правового середовища.

В цілому дані зауваження носять дискусійний характер, вони не впливають на позитивні результати дослідження.

Таким чином, дисертаційне дослідження Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні», являє собою закінчену науково-дослідну працю, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана. Робота містить низку нових науково-обґрунтованих результатів у галузі адміністративного права, що у сукупності сприяють розв'язанню конкретних наукових задач, має істотне значення для науки, відповідає вимогам спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а отже робота може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

Рецензент, кандидат юридичних наук, доцент **Карпенко Р.В.** відзначив достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Письменного Олександра Олександровича, виконаного на актуальну та своєчасну тему.

Тема наукової роботи Письменного Олександра Олександровича є безумовно актуальною, оскільки цифровізація нотаріальної діяльності є одним із ключових напрямів модернізації правової системи України та розвитку електронного урядування. Упровадження електронних реєстрів, електронного документообігу, цифрової ідентифікації та інших інформаційно-комунікаційних технологій у сферу нотаріальної діяльності суттєво змінює механізм функціонування нотаріату, що потребує належного адміністративно-правового забезпечення. Особливої актуальності дана проблематика набуває в умовах цифрової трансформації державного управління, необхідності забезпечення інформаційної безпеки, захисту нотаріальної таємниці, удосконалення процедур контролю та відповідальності у сфері цифрового нотаріату.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна забезпечуються використанням комплексу сучасних методів наукового пізнання, аналізом чинного законодавства України, міжнародних нормативно-правових актів, практики функціонування електронних реєстрів та зарубіжного досвіду цифровізації нотаріальної діяльності.

На виконання завдань дослідження в межах дисертації було визначено стан наукової дослідженості проблем цифровізації нотаріальної діяльності; з'ясовано теоретико-правові засади формування цифрового нотаріату; розкрито особливості адміністративно-правового статусу нотаріуса в умовах цифрової трансформації; досліджено механізми адміністративно-правового регулювання використання електронних реєстрів, електронної ідентифікації та електронного документообігу; проаналізовано особливості юридичної відповідальності нотаріуса в умовах цифровізації; розкрито зміст адміністративного контролю та нагляду у сфері цифрового нотаріату; виокремлено зарубіжний досвід правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності та запропоновано напрями його імплементації у вітчизняну правову систему.

Загальне позитивне враження від представленого дослідження підкріплюється отриманими результатами, які характеризують його наукову новизну.

Автором запропоновано нормативно закріпити поняття «цифрова нотаріальна дія» як різновид нотаріальної дії, що здійснюється з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Обґрунтовано необхідність законодавчого визначення процедур здійснення цифрових нотаріальних дій, порядку використання кваліфікованого електронного підпису, електронної ідентифікації учасників нотаріального процесу, функціонування електронних архівів та механізмів відеофіксації нотаріальних процедур.

Автором удосконалено положення щодо адміністративно-правового статусу нотаріуса в умовах цифровізації, зокрема обґрунтовано, що нотаріус у цифровому середовищі виступає не лише суб'єктом професійної нотаріальної діяльності, а й учасником процесів адміністрування державних інформаційних систем та електронних реєстрів.

За результатами дисертаційного дослідження запропоновано комплекс пропозицій, спрямованих на вдосконалення адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, підвищення ефективності функціонування цифрового нотаріату, забезпечення належного рівня інформаційної безпеки та правової визначеності цифрових нотаріальних процедур.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових фахових виданнях є достатньою. Основні положення та результати дослідження викладено у наукових статтях, що визначені як фахові з юридичних дисциплін, а також у тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Дисертаційне дослідження виконане автором самостійно з використанням сучасних досягнень науки адміністративного права. Усі сформульовані у роботі положення, висновки та пропозиції обґрунтовані на основі особистих досліджень дисертанта. Для аргументації власних висновків автор використовував наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, належні посилання на які містяться у роботі.

Дисертацію оформлено відповідно до вимог, встановлених МОН України.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони мають як науково-теоретичну, так і практичну сферу застосування. Положення та висновки дисертації можуть бути використані у правотворчій діяльності при вдосконаленні законодавства у сфері нотаріату, у практичній діяльності нотаріусів та органів державної влади, а також у подальших наукових дослідженнях проблем цифровізації правової системи України.

У цілому позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження О.О. Письменного, слід зазначити, що окремі положення роботи потребують додаткового уточнення та можуть стати підґрунтям для наукової дискусії під час публічного захисту. До таких положень можна віднести наступні.

1. У дисертації значна увага приділяється дослідженню генези нормативного закріплення адміністративно-правового інституту цифровізації нотаріальної діяльності. Разом з тим, доцільним було б більш детально розкрити взаємозв'язок процесів цифровізації нотаріату із загальною державною політикою цифрової трансформації публічного управління. Зокрема, заслуговує на додаткове обґрунтування питання інтеграції електронних нотаріальних сервісів у систему електронного урядування та електронних публічних послуг.

2. Автором обґрунтовується необхідність удосконалення адміністративно-правового статусу органів нотаріату у сфері цифровізації. Водночас окремі запропоновані положення могли б бути підсилені більш детальним аналізом співвідношення повноважень Міністерства юстиції України, нотаріальної спільноти та інших суб'єктів, залучених до впровадження цифрових технологій у нотаріальній діяльності. Це дозволило б чіткіше окреслити межі компетенції відповідних органів у процесі цифрової трансформації нотаріату.

3. У роботі слушно наголошується на важливості юридичної відповідальності нотаріусів як елементу правового регулювання цифровізації

нотаріальної діяльності. Разом із тим, дискусійним може бути питання співвідношення традиційних форм дисциплінарної та адміністративної відповідальності нотаріусів із новими ризиками, що виникають у зв'язку з використанням цифрових технологій, зокрема у сфері інформаційної безпеки та захисту персональних даних. У цьому контексті доцільним було б більш детально розглянути можливість запровадження спеціальних механізмів відповідальності за порушення правил використання електронних нотаріальних систем.

4. Автором здійснено аналіз зарубіжного досвіду правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності, що є безумовно позитивним аспектом дослідження. Водночас у роботі можна було б ширше представити порівняльно-правовий аналіз моделей функціонування електронного нотаріату у різних правових системах та більш детально обґрунтувати можливість імплементації окремих елементів такого досвіду у вітчизняне законодавство з урахуванням особливостей правової системи України.

Слід зазначити, що висловлені зауваження не впливають на позитивну оцінку виконаної роботи і викликані скоріше наявністю новаторських ідей, а також складністю обраного предмету наукового аналізу.

На підставі викладеного, слід резюмувати, що дисертація «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні» є завершеною самостійною працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у визначенні механізмів запобігання та протидії зловживання процесуальними правами в адміністративному та цивільному судочинстві. Вона відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а отже робота може бути рекомендована до розгляду та захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю «Право».

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Доктор юридичних наук Сидорова Е.О. відзначила актуальність теми дисертаційного дослідження Письменного Олександра Олександровича, правильність обраних методів дослідження з урахуванням поставленої мети, а також об'єкта та предмета дослідження. Сидорова Е.О. наголосила, що робота має належний рівень наукової новизни, оскільки автором комплексно досліджено адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, визначено особливості формування цифрового нотаріату, розкрито специфіку адміністративно-правового статусу нотаріуса в умовах цифрової трансформації та сформульовано перспективні напрями вдосконалення законодавства у сфері цифрового нотаріату.

Окремо було відзначено, що автором обґрунтовано необхідність нормативного закріплення поняття «цифрова нотаріальна дія», удосконалення механізмів електронної ідентифікації учасників нотаріального процесу,

використання кваліфікованого електронного підпису, функціонування електронних реєстрів та забезпечення інформаційної безпеки у сфері нотаріальної діяльності.

Загалом дисертація Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні» є завершеною науковою працею, відповідає вимогам, які висуваються до такого виду робіт, та може бути рекомендована до розгляду в разовій спеціалізованій вченій раді для захисту.

Доктор юридичних наук, доцент Опацький Р.М. відзначив, що дисертаційне дослідження виконане якісно, на належному науковому рівні, а отримані результати є об'єктивними та обґрунтованими. Позитивним аспектом роботи є здатність автора аргументовано обґрунтовувати власну позицію, проводити наукову дискусію, послідовно, логічно та системно викладати матеріал.

Структурно вдалою видається побудова змісту дисертації. Переконаливими є загальні висновки, у яких відображено ступінь вирішення поставленої наукової проблеми, визначеної у вступі до роботи.

Дисертаційне дослідження Письменного Олександра Олександровича виконане відповідно до вимог МОН України. Автор має достатню кількість наукових публікацій у фахових виданнях та опублікованих тез доповідей на науково-практичних конференціях. Робота виконана самостійно, має комплексний та завершений характер.

Здобувач акцентував увагу на окремих положеннях роботи, що заслуговують на увагу та мають як теоретичне, так і практичне значення. Актуальність теми, поставлені завдання, наукова новизна та висновки в цілому відповідають вимогам, встановленим МОН України. Водночас було висловлено окремі рекомендації щодо доцільності подальшого розширення емпіричної бази дослідження, зокрема шляхом більш широкого використання практики функціонування електронних нотаріальних реєстрів та аналізу практичних аспектів застосування цифрових нотаріальних процедур.

Загалом результати дисертаційного дослідження мають як теоретичне, так і практичне значення. Тому дисертаційна робота Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні» підготовлена на належному науковому та методологічному рівні, заслуговує позитивної оцінки та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор юридичних наук, професор Логвиненко Б.О. наголосив на тому, що проблематика адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності є однією з найбільш актуальних і водночас недостатньо досліджених у сучасній юридичній науці. Активні процеси цифрової трансформації публічного управління, розвиток електронного урядування та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у сферу надання правових послуг зумовлюють необхідність комплексного наукового осмислення особливостей функціонування нотаріату в умовах цифрового середовища. У зв'язку з цим тема дисертаційного дослідження Письменного

О.О. є своєчасною, суспільно значущою та такою, що має важливе значення для розвитку адміністративно-правової науки.

Було відзначено, що дисертаційна робота виконана на належному науково-теоретичному та методологічному рівні, характеризується логічною структурою, цілісністю викладу матеріалу та обґрунтованістю сформульованих висновків і пропозицій. Автором успішно реалізовано поставлені у дослідженні мету та завдання, зокрема здійснено комплексний аналіз адміністративно-правових засад цифровізації нотаріальної діяльності, визначено особливості адміністративно-правового статусу нотаріуса та органів нотаріату в умовах цифрової трансформації, а також сформульовано пропозиції щодо вдосконалення чинного законодавства України у сфері цифрового нотаріату.

Професор Логвиненко Б. О. підкреслив, що позитивною рисою роботи є її практична спрямованість. У дисертації запропоновано низку рекомендацій щодо нормативного закріплення поняття «цифрова нотаріальна дія», удосконалення порядку використання кваліфікованого електронного підпису, електронної ідентифікації учасників нотаріального процесу, функціонування електронних реєстрів та електронних архівів. Значну увагу автор приділив питанням забезпечення інформаційної безпеки, захисту нотаріальної таємниці, удосконаленню механізмів адміністративного контролю та юридичної відповідальності у сфері цифрової нотаріальної діяльності.

У цілому дисертаційне дослідження Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні» є завершеною, самостійною науковою працею, що відповідає вимогам, встановленим МОН України до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Молчанов Р.Ю. відзначив актуальність теми дисертаційного дослідження, її високий науковий і практичний рівень, а також наголосив, що зміст роботи характеризується комплексністю, системністю та ґрунтовністю проведеного аналізу. Було підкреслено, що автором здійснено належне теоретико-правове осмислення процесів цифровізації нотаріальної діяльності, а також визначено сучасні тенденції розвитку адміністративно-правового забезпечення цифрового нотаріату в Україні.

Науковець звернув увагу на те, що дисертант продемонстрував високий рівень володіння методологією юридичних досліджень, уміння аналізувати нормативно-правові акти, практику їх застосування, а також узагальнювати зарубіжний досвід функціонування цифрового нотаріату. Особливо позитивно оцінено сформульовані в роботі пропозиції щодо вдосконалення Закону України «Про нотаріат», адміністративно-правового регулювання електронних нотаріальних процедур, механізмів електронної ідентифікації та функціонування державних електронних реєстрів.

Доцент Молчанов Р.Ю. зазначив, що дисертаційне дослідження Письменного О.О. вирізняється належним рівнем наукової новизни, а окремі положення мають суттєве значення для подальшого розвитку науки

адміністративного права та вдосконалення практики функціонування нотаріату в умовах цифрової трансформації. Загалом робота відповідає встановленим вимогам та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Кандидат юридичних наук, доцент Дрок І.С. зазначила, що дисертаційне дослідження Письменного О.О. свідчить про належний рівень теоретичної підготовки автора, глибоке розуміння ним особливостей адміністративно-правового регулювання нотаріальної діяльності та сучасних процесів цифрової трансформації публічно-правової сфери. Робота є логічно побудованою, концептуально цілісною та містить обґрунтовані висновки й пропозиції, що мають теоретичне та практичне значення.

Разом із тим було висловлено окремі зауваження та рекомендації дискусійного характеру. Зокрема, потребують подальшого розвитку питання систематизації емпіричної бази дослідження, а також більш детального аналізу практики застосування електронних нотаріальних процедур в умовах воєнного стану. Крім того, доцільним видається розширення аналізу механізмів міжнародної взаємодії у сфері цифрового нотаріату та використання електронних нотаріальних документів у транскордонних правовідносинах.

Попри зазначені зауваження, дисертаційна робота Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні» виконана на належному науковому рівні, відповідає вимогам, встановленим до дисертацій такого виду, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Письменного Олександра Олександровича «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. У сучасних умовах цифрова трансформація правових інститутів стає одним із ключових напрямів державної політики, що визначає потребу у глибокому переосмисленні форм і засобів реалізації публічної влади. Цифровізація охоплює майже всі сфери суспільного життя, у тому числі й нотаріальну діяльність, яка виконує важливу правозахисну, превентивну та юридично посвідчувальну функцію. Впровадження цифрових технологій у сферу нотаріату спрямоване на забезпечення оперативності, зручності, прозорості та безпеки надання нотаріальних послуг громадянам і юридичним особам. Проте ефективність цифрових рішень напряму залежить від якості адміністративно-правового регулювання, яке має забезпечити баланс між інноваціями, безпекою та правовою визначеністю.

На теперішній час у сфері нотаріату України спостерігається активний процес цифрової трансформації, що охоплює як законодавчі, так і технологічні зміни. Про актуальність теми дослідження свідчать, в тому числі, законодавчі зміни, зокрема, на розгляді Верховної Ради України знаходиться законопроект № 5644, який передбачає створення Електронної системи нотаріату з електронним архівом, реєстрами нотаріальних дій та цифровим робочим місцем нотаріуса. Крім того, важливим кроком стало затвердження постановою КМУ № 1406 від 29.12.2023 р. Положення про Єдину державну електронну систему е-нотаріату, що має стати основою для ефективної цифрової взаємодії в цій сфері. Наразі відбувається формування нормативної бази для дистанційного нотаріального провадження з використанням електронної ідентифікації, КЕП та інтеграції з цифровими сервісами, такими як застосунок «Дія», що вимагає комплексного дослідження правових механізмів, технічних рішень та гарантій інформаційної безпеки.

Нотаріальна діяльність, будучи елементом публічно-правового механізму, має чітко окреслений правовий статус, що визначається, зокрема, її делегованими державою функціями. У зв'язку з цим питання цифровізації нотаріальної системи потребує особливої уваги з боку адміністративного права, оскільки саме воно формує засади державного управління у сфері нотаріату, визначає статус уповноважених органів, регламентує їх повноваження та процедури контролю. У цьому контексті актуальним постає комплексний аналіз адміністративно-правових механізмів, які супроводжують процес цифровізації нотаріальної діяльності, а також виявлення правових колізій, прогалин і практичних бар'єрів.

Особливу значущість тема набуває в умовах євроінтеграційного курсу України, який зумовлює необхідність гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу. Багато країн ЄС вже успішно реалізували моделі електронного нотаріату, що функціонують на базі інтегрованих реєстрів, віддаленої ідентифікації, кваліфікованого електронного підпису та захищених інформаційно-комунікаційних платформ. Україна, декларуючи цифровізацію як державний пріоритет, має адаптувати ці підходи з урахуванням власної правової системи та рівня технічної готовності, що вимагає системного наукового підходу до питань правового регулювання.

Незважаючи на певні позитивні зрушення у нормативно-правовому забезпеченні цифровізації, існує низка проблем, що потребують наукового вирішення. Це, зокрема, відсутність чітких стандартів електронної нотаріальної дії, недостатнє врегулювання відносин між нотаріусами та суб'єктами електронного урядування, слабка інтеграція нотаріального процесу з державними інформаційними ресурсами, а також питання захисту персональних даних і забезпечення кібербезпеки. Усі ці аспекти належать до сфери адміністративно-правових відносин, що потребують глибокого дослідження.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена потребою у вдосконаленні адміністративно-правового механізму регулювання цифрової трансформації нотаріальної діяльності в Україні, забезпеченні ефективної

взаємодії нотаріусів з державою в умовах диджиталізації, а також гармонізації національного законодавства з міжнародними та європейськими стандартами. Комплексний науковий аналіз цієї проблематики сприятиме підвищенню ефективності, прозорості та безпеки функціонування нотаріату в цифровому середовищі.

У сучасній науці питання правового статусу нотаріуса, особливо в умовах цифровізації, не отримало комплексного та системного висвітлення, що зумовлює необхідність його поглибленого аналізу. Теоретичну основу дослідження інституту нотаріату становлять праці як зарубіжних, так і вітчизняних учених. Серед зарубіжних дослідників, які зробили вагомий внесок у розроблення загальнотеоретичних засад правового регулювання та розуміння природи юридичної діяльності варто відзначити Ж.-Л. Бержеля. Суттєвий внесок у формування наукових підходів до визначення правового статусу нотаріуса, організації нотаріальної діяльності та її місця в системі захисту прав і законних інтересів особи здійснили українські вчені, зокрема В. Баранкова, К. Зілковська, Ю. Ільїна, В. Комаров, Р. Кочер'янець, Ю. Орзіх, С. Пасічник, Л. Радзівська, С. Фурса, Є. Фурса, В. Черниш, Л. Ясінська, А. Барська, М. Бондарев, В. Марченко, К. Чижмар та інші.

В умовах трансформації правової системи та розвитку цифрового суспільства важливими є дослідження, присвячені формуванню цифрового правового простору. У цьому контексті були розглянуті наукові напрацювання Ю. Базанова, В. Брижка, Р. Калужного, М. Швеця, які заклали підґрунтя міждисциплінарного підходу до правового регулювання цифрової інформації та впровадження електронних інструментів у юридичну практику.

Крім того, аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує зростання наукового інтересу до проблем правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні, зокрема в аспектах удосконалення законодавства, визначення меж професійної відповідальності нотаріусів, розвитку інститутів самоврядування та впровадження цифрових технологій у сферу нотаріату. У працях Л. Сміян, Ю. Нікітіна, П. Хоменка, А. Маржини, М. Долинської, О. Чижикова, О. Ступака, Ю. Василика, О. Файера та інших досліджуються питання модернізації нотаріальної діяльності, запровадження електронного нотаріату та адаптації правового статусу нотаріуса до сучасних викликів.

Незважаючи на зростання наукового інтересу до цифровізації нотаріату, більшість досліджень зосереджені на окремих аспектах, таких як робота з реєстрами, електронних правочинах, захисті персональних даних. У той же час залишаються невирішеними проблеми, пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням цифрової нотаріальної діяльності та відсутній порівняльний аналіз міжнародного досвіду. Це створює прогалини у науковому розумінні ролі нотаріуса в цифровому правовому середовищі та підтверджує актуальність подальших досліджень у цій сфері.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на виконання основних положень Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів

Національної академії правових наук України від 26.03.2021 № 12-21, Указу Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722, Національної стратегії доходів до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.12.2023 № 1218-р, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179, Державної антикорупційної програми на 2023-2025 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2023 № 220, а також тем наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Теоретико-методологічні та прикладні проблеми державотворення та правотворення в Україні» (реєстраційний номер 0118U100436).

Мета і завдання дослідження. *Метою дисертації* є комплексне дослідження адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, з урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, з метою аналізу ефективності існуючих нормативно-правових механізмів, виявлення законодавчих прогалин та формулювання науково-обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення правового забезпечення цифрового нотаріату в умовах розвитку електронного врядування.

Згідно з поставленою метою визначено такі основні задачі дослідження:

- проаналізувати історико-правові передумови формування інституту цифровізації нотаріальної діяльності та визначити етапи її нормативного закріплення в українському праві;
- визначити основні наукові підходи до цифровізації нотаріальної діяльності, ступінь її дослідженості у правовій науці та окреслити існуючі проблеми методології;
- дослідити чинне адміністративне законодавство, що регулює цифровий нотаріат, і виявити ключові виклики та прогалини у нормативному регулюванні на сучасному етапі;
- визначити повноваження, функції та місце органів нотаріату в системі публічного управління цифровими процесами в нотаріальній сфері України;
- охарактеризувати виклики щодо професійної діяльності нотаріуса в умовах цифровізації, зокрема, під час роботи з інформаційно-комунікаційними технологіями та державними реєстрами;
- проаналізувати існуючі підходи до юридичної відповідальності нотаріусів у контексті цифрової трансформації та визначити особливості притягнення до відповідальності за правопорушення у сфері електронного документообігу;
- дослідити роль механізмів державного контролю і нагляду як гарантії законності й ефективності цифрових нотаріальних дій;
- вивчити міжнародний досвід правового регулювання цифрової нотаріальної діяльності, виявити ефективні моделі та інструменти, що можуть бути адаптовані в Україні;
- сформулювати обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму цифровізації нотаріальної діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі цифровізації нотаріальної діяльності в Україні та за її межами.

Предметом дослідження є адміністративно-правові механізми та нормативно-правове забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності в Україні.

Методи дослідження. У процесі дисертаційного дослідження застосовано комплекс методів наукового пізнання, що дали змогу всебічно проаналізувати адміністративно-правові аспекти цифровізації нотаріальної діяльності. Історико-правовий метод використано для з'ясування генези нормативного закріплення інституту цифровізації нотаріальної діяльності, зокрема етапів становлення правового регулювання у цій сфері (підрозділ 1.1). За допомогою діалектичного методу досліджено сучасні методологічні підходи до проблем цифровізації, що дало змогу охарактеризувати динаміку розвитку наукової думки у цій галузі (підрозділ 1.2). Формально-логічний метод був застосований для аналізу чинних нормативно-правових актів, які регулюють цифровий нотаріат на сучасному етапі (підрозділ 1.3).

Логіко-семантичний метод сприяв уточненню понятійно-категоріального апарату у сфері цифрової трансформації нотаріату (підрозділи 1.3, 2.1). Структурно-логічний метод допоміг розкрити адміністративно-правовий статус органів нотаріату в умовах цифровізації, а також специфіку функціонування нотаріусів у цифровому середовищі (підрозділи 2.1, 2.2). Методи класифікації та групування дали змогу впорядкувати та систематизувати права й обов'язки нотаріуса у контексті цифрової діяльності (підрозділ 2.1). Системно-структурний підхід застосовано для комплексного аналізу юридичної відповідальності нотаріуса та визначення її місця у системі правового регулювання (підрозділ 2.2), а також для розкриття ролі контролю й нагляду як інструментів забезпечення ефективної цифровізації нотаріальної діяльності (підрозділ 2.3).

Порівняльно-правовий метод використовувався на всіх етапах дослідження, особливо у вивченні міжнародного досвіду цифрового нотаріального регулювання, що дало змогу виявити спільні риси й відмінності з вітчизняною правовою системою (підрозділ 3.1). Метод прогнозування сприяв формуванню науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності в Україні (підрозділ 3.2). Загальнологічні методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та аналогії пронизують усе дослідження, забезпечуючи його цілісність, аргументованість та міждисциплінарний характер.

Нормативну базу дисертаційної роботи становлять Конституція України, закони України, зокрема Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про електронні довірчі послуги», Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», Закон України «Про інформацію», а також інші підзаконні нормативно-правові акти, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства юстиції України, що стосуються організації, здійснення та контролю за нотаріальною діяльністю в умовах цифровізації.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять: матеріали правозастосовної практики, зокрема судові рішення національних судів, аналітичні дані Міністерства юстиції України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у виробленні комплексного підходу до вдосконалення адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні. У процесі дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, які розкривають сутність, структуру та проблеми цифрового нотаріату як елемента адміністративного права, а також надано пропозиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання у цій сфері. У результаті дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, серед яких основними є:

уперше:

- вперше визначено правову природу цифрового нотаріату як складного адміністративно-правового інституту, що охоплює цифрові інструменти, процедури та нормативне забезпечення, спрямовані на забезпечення дистанційного та автоматизованого надання нотаріальних послуг із дотриманням вимог законності, ідентифікації та фіксації нотаріальних дій;

- запропоновано авторську періодизацію розвитку нормативного забезпечення цифровізації нотаріальної діяльності в Україні, у якій виділено чотири етапи: підготовчий (до 2013 р.), експериментальний (2013–2019 рр.), нормативного впровадження (2020–2022 рр.) та адаптації в умовах воєнного стану (з 2022 р.);

- сформульовано концепцію адміністративно-правового статусу суб'єктів цифровізації нотаріальної діяльності, яка включає: органи Міністерства юстиції України, ДП «Національні інформаційні системи», Нотаріальну палату України та приватних нотаріусів, із чітким розмежуванням їхніх функцій, компетенцій та відповідальності;

- обґрунтовано необхідність створення спеціалізованого публічного реєстру «Е-нотаріус», як елемента адміністративного контролю, що забезпечуватиме відкритість, підзвітність і автоматизований нагляд за нотаріальними діями в електронному форматі з боку держави;

- запропоновано внести доповнення до Закону України «Про нотаріат», якими вперше вводиться поняття «цифрова нотаріальна дія» та регламентуються умови її вчинення, зокрема за допомогою кваліфікованого електронного підпису, відеофіксації, хмарного зберігання та блокчейн-верифікації;

- розроблено модель адміністративної відповідальності нотаріуса за порушення порядку цифрової нотаріальної діяльності, що включає нові кваліфікаційні ознаки цифрових правопорушень (зокрема, несанкціонований доступ до електронних нотаріальних документів, втрата даних, порушення принципу автентичності) та механізми диференційованого покарання залежно від тяжкості правопорушення;

удосконалено:

- концептуальний підхід до визначення цифрової нотаріальної діяльності шляхом виокремлення її основних складових (інформаційно-комунікаційні

технології, електронна ідентифікація, цифрові носії нотаріальних актів, інтеграція з державними реєстрами) та встановлення критеріїв, які відрізняють її від традиційної паперової форми здійснення нотаріальних дій;

- структуру адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріату, з уточненням елементів системи правового впливу, включаючи нормативне регулювання, адміністративні процедури, контрольні механізми, цифрову відповідальність та правозастосовну практику в умовах електронного документообігу;

- класифікацію суб'єктів цифровізації нотаріальної діяльності за адміністративно-правовим статусом, функціональною роллю та ступенем відповідальності: 1) центральні органи виконавчої влади; 2) державні підприємства, що забезпечують цифрову інфраструктуру; 3) самоврядні організації нотаріусів; 4) безпосередньо нотаріуси як посадові особи, уповноважені на здійснення дій у цифровому середовищі;

дістало подальшого розвитку:

- положення щодо розуміння цифровізації як невід'ємної складової адміністративної реформи у сфері нотаріальної діяльності, що передбачає трансформацію способів взаємодії між нотаріусами, органами державної влади та громадянами шляхом впровадження електронних сервісів, автоматизованих реєстрів та цифрових підписів;

- твердження про те, що адміністративно-правовий статус органів нотаріату у сфері цифровізації має визначатися не лише через їхні традиційні повноваження, але й через нові функції в сфері захисту цифрових прав учасників правовідносин, зокрема щодо доступу до інформації, електронної ідентифікації та цифрової безпеки;

- обґрунтування, що нотаріальна діяльність у цифровому форматі потребує вдосконалення процесуальних гарантій захисту нотаріальних дій – зокрема, введення єдиних стандартів перевірки електронних документів, процедури автентифікації клієнта та збереження цифрових слідів як доказової бази;

- положення про те, що ефективне адміністративно-правове забезпечення цифровізації нотаріату неможливе без чітко визначеної системи зовнішнього та внутрішнього контролю, що має включати не лише нагляд з боку Мін'юсту, а й цифрові механізми аудиту дій нотаріуса (зокрема, через лог-файли та аналітичні панелі моніторингу);

- твердження про те, що для забезпечення законності та прозорості цифрових нотаріальних дій необхідно впровадити спеціалізоване електронне навчання та сертифікацію нотаріусів щодо користування цифровими інструментами, що дозволить підвищити їхню цифрову грамотність і правову відповідальність у сфері кібербезпеки.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю їх використання у:

- науковій діяльності – для подальшого вивчення теоретико-правових засад адміністративно-правового регулювання цифровізації нотаріальної діяльності, розвитку наукових підходів до формування інституту цифрового

нотаріату, а також як підґрунтя для подальших досліджень проблем правового забезпечення цифрової трансформації публічного управління;

– законотворчій діяльності – для внесення змін та доповнень до законів і підзаконних нормативно-правових актів, що регулюють організацію та здійснення нотаріальної діяльності в умовах цифровізації;

– практичній діяльності – для підвищення ефективності діяльності суб'єктів правозастосування, удосконаленню адміністративно-правових механізмів цифровізації нотаріальної діяльності, а також забезпеченню законності та правової визначеності у сфері нотаріату (Акт впровадження у практичну діяльність нотаріусів Дніпровського міського нотаріального округу від 04.02.2026 р.);

– освітньому процесі – у викладанні студентам закладів вищої освіти навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Інформаційне право», «Нотаріальне право», під час підготовки підручників, навчальних посібників, а також інших навчально-методичних розробок із відповідної проблематики.

Апробація результатів дисертації. Основні ідеї, положення та висновки, узагальнені та сформульовані у дисертації, оприлюднювалися на науково-практичних конференціях: «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 15 березня 2024 р.), «Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах» (м. Дніпро, 24 травня 2024 р.), «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (м. Дніпро, 05 грудня 2024 р.), «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.).

Публікації. Основні положення, сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, три з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна, у співавторстві з Y. Zaporozhchenko, V. Koponets, A. Kumeiko, R. Lemekha, опублікована у зарубіжному фаховому виданні, включеному до наукометричної бази Scopus, а також у чотирьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із основної частини (вступу, трьох розділів, що об'єднують вісім підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 195 сторінок, з яких 174 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається із 162 найменувань, додатки викладено на 17 сторінках.

*Список публікацій здобувача за темою дисертації,
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:*

1. Письменний О.О. Сучасні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану. *Публічне право*. 2023. № 1 (49). С. 23–30. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/49/3.pdf>.
2. Письменний О.О. Нотаріальне посвідчення шлюбного договору, як спосіб захисту прав та законних інтересів громадян. *Публічне право*. 2023. № 3 (51). С. 46–55. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/51/5.pdf>.

3. Письменний О.О. Цифровізація нотаріату та державних реєстрів в Україні: незахищеність системи та необхідність перегляду адміністративно-правової політики. *Нове українське право*. 2025. Вип. 1. С. 223–230. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/735/674>.
4. Zaporozhchenko Y., Kononets V., Kumeiko A., Lemekha R., Pysmennyi O. Foreign experience of ensuring human rights during the recruitment of the armed forces as an element of the state's national security: a comparative analysis. *Syariah: Jurnal Hukum dan Pemikiran*. 2024. Vol. 24, No. 1. P. 88–101. URL: <https://jurnal.uin-antasari.ac.id/index.php/syariah/article/view/12577/3895>. (зарубіжне фахове видання, включене до наукометричної бази Scopus).
5. Письменний О.О., Кононець В.П. Проблеми питання втручання в діяльність нотаріату шляхом несанкціонованого доступу до реєстрів: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (Дніпро, 15 березня 2024 р.) Дніпро: ДДУВС. 2024. С. 476–479.
6. Письменний О.О. Рейдерське захоплення майна: судова практика та колізії законодавства. *Актуальні проблеми досудового розслідування та протидії злочинності в сучасних умовах: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (ДДУВС, 24.05.2024)*. С. 86–91.
7. Письменний О. Проблеми питання щодо надання послуг у сфері державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. *Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 5 грудня 2024 р.)*. - Дніпро: ДДУВС, 2025. С.187–190.
8. Письменний О. О. Проблеми питання забезпечення кібербезпеки в цифровому просторі як основи національної безпеки України. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.)*; у 2-х ч. Ч. II. Дніпро : ДДУВС, 2025. С. 455–457.

Характеристика особистості здобувача. Письменний Олександр Олександрович, 1987 року народження. Освіта вища, у 2015 році закінчив Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет» і отримав кваліфікацію юриста.

З 2007 року по 2021 рік працював на посаді помічника нотаріуса, потім 2022 рік і по теперішній час – адвокат, (свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю №5506 від 30.09.2022 року).

З вересня 2022 року – аспірант університету за спеціальністю 081 «Право» очної форми навчання.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотно із застосуванням сучасної української мови та наукових термінів. Кожний із розділів, підрозділів та пунктів побудовані у логічній послідовності. Усе це забезпечує легкість і доступність сприйняття викладених у дисертації положень.

У результаті попередньої експертизи дисертації Письменного О.О. і

повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Письменного Олександра Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання цифровізації нотаріальної діяльності в Україні», відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати Письменному Олександру Олександровичу звернутись до Вченої ради Дніпровського державного університету внутрішніх справ із заявою щодо утворення разової спеціалізованої вченої ради.

Головуючий засідання –
т.в.о. завідувача кафедри
адміністративного права і процесу
Навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності
Національної поліції України
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
 __. __. 2026

Борис ЛОГВИНЕНКО

Підпис
Борис Логвиненко
 Засвідчується
 фахівцем відділу правового забезпечення
 Дніпровського державного університету внутрішніх справ
 університету внутрішніх справ
 Дніпропетровської області
 Відділ
 правового
 забезпечення
 08571446
 ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ * УКРАЇНА *